

Vnmes

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tudományos évkönyve
Науковий вісник Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II
Scholarly Annual of Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian Hungarian Institute

Vnmes

Limes – 2014

*A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve*

*Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II*

*Scholarly Annual
of Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian Hungarian Institute*

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ім. ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ

LIMES

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ

2014

Том І

Ужгород
Видавництво В. Падяка
2014

УДК 001.89
ББК 72.4
L74

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II
(протокол № 4 від 25 листопада 2014 року)*

„LIMES” засновано у 2014 році та видається за рішенням Видавничої ради
Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці II

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія KB №20762-10562P від 08.05.2014 р.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Йосип Сікура, доктор біологічних наук, професор, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II
(головний редактор);

Іштван Керестень, кандидат педагогічних наук, доцент ЗУІ ім. Ф. Ракоці II;

Роберт Бачо, кандидат економічних наук, доцент ЗУІ ім. Ф. Ракоці II;

Ернест Іванчо, кандидат медичних наук, доцент ЗУІ ім. Ф. Ракоці II.

Відповідальний за випуск:

Ільдико Орос, кандидат педагогічних наук, президент ЗУІ ім. Ф. Ракоці II.

L74 LIMES : наук. вісн. Закарпат. угор. ін-ту ім. Ф. Ракоці II = A. P. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tudományos évkönyve / М-во освіти і науки України, Закарпат. угор. ін-т ім. Ф. Ракоці II = Ukrajna oktatási és tudományos minisztériuma, Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola ; редкол. : Й. Сікура (голов. ред.) = szerkesztés: dr. Szikura J. (főszerkesztő) [та ін.]. – Ужгород : Вид-во В. Падяка = Ungvár : V. Pagyak Kiadója, 2014. – Том I = I. évfolyam. – 228 с. : іл. + табл. + діаграми. – Текст угор., укр. та англ. мовами.

ISBN 978-966-387-090-8

У «Limes» публікуються наукові статті викладачів та студентів Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II, а також дослідження українських та іноземних вчених угорською, українською та англійською мовами. Видання вміщує праці з біології, географії, інформатики, літератури, хімії, економіки, мовознавства, історії та туризму.

УДК 001.89
ББК 72.7

ISBN 978-966-387-090-8

© Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

UKRAJNA OKTATÁSI ÉS TUDOMÁNYOS MINISZTERIUMA
RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA

LIMES

**A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve**

2014

I. évfolyam

Ungvár
V. Pagyak Kiadója
2014

*Kiadásra javasolta: a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2014.11.25., 4. számú jegyzőkönyv).*

A „LIMES” 2014-ben alapított és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Kiadói Tanácsának határozata alapján jelenik meg.

**Nyomatott tömegtájékoztatói eszközök állami nyilvántartásának igazolása:
széria: KB № 20762-10562P; kiadta: Ukrajna Állami Nyilvántartási Szolgálat
2014.05.08-án.**

SZERKESZTÉS:

dr. **Szikura József**, a biológiai tudományok kandidátusa, professzor, II. RFKMF;
dr. **Keresztény István**, a pedagógiai tudományok kandidátusa, docens, II. RFKMF;
dr. **Bacsó Róbert**, a közgazdasági tudományok kandidátusa, docens, II. RFKMF;
dr. **Ivancsó Ernő**, az orvostudományok kandidátusa, docens, II. RFKMF.

A KIADÁSÉRT FELEL:

dr. **Orosz Ildikó**, a pedagógiai tudományok kandidátusa, elnök, II. RFKMF.

A *LIMES* a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanárainak, hallgatóinak munkáit, valamint ukrainai és külföldi tudósok magyar, ukrán és angol nyelvű tanulmányait adja közre. Jelen kötet a biológia, földrajz, informatika, irodalom, kémia, közgazdaságtan, nyelvészet, történelem és a turizmus tudományágainak különböző területeit öleli fel.

A KÖTET TANULMÁNYAIBAN ELŐFORDULÓ ÁLLÍTÁSOKÉRT MINDEN ESETBEN A SZERZŐ FELEL.

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

TARTALOM

M. С. ДНІСТРЯНСЬКИЙ: <i>Суспільно-географічне макрорайонування України: нові методологічні підходи і пропозиції</i>	11
BACSÓ RÓBERT – PALLAY KATALIN: <i>Az ukrán és magyar államadósság jelenlegi állapota és hatása a nemzetgazdaságra: komparatív összehasonlítás a gazdasági válság tükrében</i>	21
FENYVES VERONIKA: <i>Likviditási helyzet vizsgálata havi adatok alapján</i>	31

INÁNTSY-PAP ÁGNES: <i>A hátrányos szociokulturális környezet, a motiváció és a sikeres nyelvelsajátítás összefüggéseinek vizsgálata</i>	39
RÉKA SÜTŐ: <i>The Language Repertoire of Transcarpathian Hungarian Teenagers</i>	45
TÓTH ENIKŐ: <i>A magyar nyelv megjelenése Badaló és Halábor nyelvi tájképében</i>	57
CSÉKE KATALIN: <i>A nákozás mint nyelvjárási jelenség szociolingvisztikai vizsgálata (egy elemzés tükrében)</i>	65
SEBESTYÉN ZSOLT: <i>Egy sajátos ungi névcsalád: Pásztély</i>	75
ЛІВРИЦ К. Е.: <i>Запозичення слів французького походження в угорську мову</i>	81

GÖNCZY SÁNDOR – ÉSIK ZSUZSANNA: <i>Közetgenetikai egységek kialakításának lehetőségei klaszteranalízissel egy kárpátaljai vulkáni terület példáján</i>	87
VINCE TÍMEA – CSOMA ZOLTÁN – SZABÓ GYÖRGY: <i>Beregszász talajainak állapota. A talajok fizikai-kémiai tulajdonságai és módosulásuk a használat függvényében</i>	97
VARGA ANDREA: <i>Beregszász léghőmérsékletének változása 1947–2013 között</i>	103
SZANYI SZABOLCS – KATONA KRISZTIÁN – RÁCZ ISTVÁN ANDRÁS: <i>Natura 2000-es jelzőfajok monitorozása a Beregi-sík kárpátaljai részén</i>	111
BERNÁT NIKOLETT: <i>Szernye felszíni és kútvezeinek biológiai vizsgálata</i>	119

TÖRZSÖK ANDRÁS – GYURICZA LÁSZLÓ: <i>Private Initiatives in the service of the animation of tourism in Keszthely, the capital of Lake Balaton</i>	133
MINORICS, TÜNDE – GONDA, TIBOR: <i>The use of our gastro-cultural heritage in tourism</i>	147
BERGHAUER SÁNDOR: <i>A Munkácsi járás természeti adottságainak idegenforgalmi szempontú kvantitatív értékelése</i>	153

SÜTŐ KRISZTINA: <i>Életmód, életvitel, egészségmegőrzés Beregszász vonzaskörzetében</i>	167
	
OROSZ JÚLIA: <i>A nőtörténet mint a történetírás új irányzata</i>	181
	
JANCSI SZABINA: <i>A Forrás Irodalmi Stúdió története és a kárpátaljai magyar polgárjogi mozgalomra gyakorolt hatása</i>	189
	
SZIMKOVICS TAMÁS: <i>Perl AJAX MySQL használata dinamikus weblapoknál</i>	195
	
KOMONYI ÉVA – LÉTAI BÉLA: <i>A kémiatanárok eredményességét befolyásoló tényezők Kárpátalja magyar nyelvű iskoláiban egy felmérés tükrében</i>	205
	
RECENZIO: <i>Intelligens háló...</i>	219
	
ESEMÉNYNAPTÁR	223

A MAGYAR NYELV MEGJELENÉSE BADALÓ ÉS HALÁBOR NYELVI TÁJKÉPÉBEN*

TÓTH ENIKÓ

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,
V. évf. magyar, illetve történelem szakos hallgató

A tanulmány Badaló és Halábor nyelvi tájképét vizsgálja egy 2011-es és 2013-as vizsgálat adatai alapján. A vizsgált települések nyelvi tájképe nem felel meg az Ukrainában hatályos nyelvi jogi szabályozásnak. Sem Badaló, sem Halábor nyelvi tájképe nem változott érdemben a 2012-ben elfogadott új nyelvtörvény életbe lépését követően. Mindkét településen többségben vannak a magyar nyelvű feliratok. Az ukrán nyelvű kiírások legnagyobb része az állami és önkormányzati szférához kapcsolódik.

ABSTRACT

Стаття розглядає мовний ландшафт двох сіл з переважно угорськомовним населенням Березівської області Закарпаття на основі двох досліджень, які були проведені 2011 та 2013 рр. Вживання мов в символічному просторі не відповідає чинним нормам мовного законодавства України. Після прийняття Закону України «Про засади державної мовної політики» (3.07.2012 р.) мовний ландшафт не змінився у жодному з двох сіл. В обох населених пунктах домінують угорськомовні вивіски. Українська мова у першу чергу вживається на таблицях державних установ чи органів місцевого самоврядування. І в селі Бадалово, і в населеному пункті Галабор до сьогодні наявні написи російською мовою.

1. A NYELVI TÁJKÉP FOGALMA

Egy kisebbségi nyelv presztízének az emeléséhez jelentősen hozzájárul, ha nemcsak szóban, hanem írásban is megjelenhet például a különböző feliratokon, reklámtáblákon (Beregszászi 2005: 158). A vizuális nyelvhasználattal a nyelvészet egyik legújabb kutatási iránya, az ún. „nyelvi tájkép” (angolul: Linguistic Landscape) vizsgálata foglalkozik. Egy település, régió nyelvi tájképét a hivatalos útjelző tábláknak, reklámtábláknak, utcanevek, helynevek, kereskedelmi egységek feliratainak és a kormányzati épületek hivatalos tábláinak összessége adja (Landry–Bourhis 1997: 25). A kutatók a feliratok két alapfunkcióját különböztetik meg: egyrészt a kommunikatív funkciót, tehát a feliratok nyelve elsősorban az információátadást szolgálja, másrészt a szimbolikus funkciót, amely mutathatja a nyelvek státusát (Laihonen 2012: 27; Laihonen 2013: 15).

A nyelvi tájképhez kapcsolódó kutatási téma lehet még pl. a névjegykártyákon, a számítógépek képernyőjén megjelenő nyelv, a különféle nemzeti, vallási stb. szimbólumok használata (Laihonen 2012: 28; 2013: 157). Emellett a nyelvi tájkép vizsgálata szempontjából érdekes lehet, hogy a különböző nyelvek mennyire vannak jelen a tévében, interneten (Bartha–Laihonen–Szabó 2013: 14). Fontos lehet továbbá a különböző nyelvű feliratok egymáshoz való térbeli viszonya. Preferált helyzetben általában a hatalmi helyzetben lévők nyelve van, míg a kisebbség nyelve a perifériára szorul. Ez azt jelenti, hogy a többségi nyelvű felirat elől vagy felül van, az is előfordul, hogy nagyobb, díszesebb betűmérettel (Bartha–Laihonen–Szabó 2013: 16).

* A tanulmányt dr. Cserniczkó István lektorálta.

Kárpátalján már korábban is foglalkoztak a nyelvi tájkép vizsgálatával. A nyelvi tájkép elemzése alapján, Beregszászi Anikó (2005: 158–161) tanulmányában a kárpátaljai magyarlakta településeket öt csoportba sorolta.

Elemzése szerint az első csoportba Beregszász, valamint azok a falvak tartoznak, amelyekben a magyarság aránya 90% körüli vagy annál magasabb. Csaknem minden intézményen, utcanévtáblán kétnyelvű felirat olvasható, az éttermeken, kocsmákon, üzleteken szinte minden ki van írva magyarul is. Ehhez a csoporthoz sorolhatók a következő települések: Mezőkaszony, Beregsom, Tiszapéterfalva, Dercen, Nagydobrony stb.

A második csoportba a városok közül Csap, illetve néhány városi típusú település és falu sorolható. A határ menti kisvárosban gyakorlatilag csak azok az intézmények rendelkeznek kétnyelvű felirattal, amelyek magyar vonatkozásúak, illetve felfedezhető néhány kétnyelvű utcanévtábla. Szinte nincs magyar nyelvű reklám, hirdetés. Ugyanakkor a legtöbb kereskedelmi egységben és a piacon el lehet boldogulni magyarul. Ebbe a típusba tartozik például Beregrákos, Visk, Bányó, Tiszaújfalva stb. Ezek a településeken Csaphoz képest jellemzően több magyar nyelvű felirat olvasható, ám nem a magyarok számarányának megfelelően.

A harmadik csoportot Ungvár, Munkács, Nagyszőlős, Huszt, Técső, valamint Aknaszlatina, Tekeháza stb. alkotja. A magyar nyelvű feliratok szinte kizárólagosan a magyar vonatkozású intézményeken, műemlékeken jelennek meg. Kivételesnek számítanak a kétnyelvű utcanévtáblák, hirdetések, valamint a szóbeli érintkezés során is kevesebb alkalommal fordul elő a magyar nyelv a hivatalokban és a nyilvános színtereken.

A negyedik kategóriába Szolyva, Rahó, Körösmező, Gyertyánliget stb. tartozik. Rahón és

Szolyván a magyar vonatkozású műemlékeken olvashatunk magyar szavakat. A magyar nyelv beszélt nyelvként való fennmaradását segítik az egyházak munkái, valamint az oktatási intézmények.

Az ötödik csoportba Ilosva, valamint a városi típusú települések közül Kereknyé, Királyháza sorolható. Az ebbe a csoportba tartozó településeken gyakorlatilag nem találkozhatunk magyar nyelven írott szöveggel.

A kisebbség számára fontos, hogy az általuk lakott településeken anyanyelvükön is legyen tüntetve falvaik, városaik neve, ezzel is láthatóvá válik a közösség jelenléte az adott régióban (Beregszászi 2004: 71).

A kétnyelvű feliratok nem csak a jelentős szimbolikus értékük miatt fontosak. Az anyanyelvnek a környezetben való írásos megjelenésének a gyermeki nyelvsajátításban, illetve az írás és az olvasás megtanulásában is nagy szerepe van. A kétnyelvű feliratok segítik az államnyelv elsajátítását is, mivel ha az ukrán felirat mellett megtalálható a magyar megfelelője, nagyobb eséllyel rögzül az emberek tudatában az ukrán kifejezés. Emellett hozzájárul a magyar köznyelv és hivatali stílus alaposabb megismeréséhez, mivel a kölcsönzó mellett a magyar megfelelőjét is megismerhetik (Csernicskó 2010: 110–111).

2. A KUTATÁS MENETE. A KUTATÓPONTOK BEMUTATÁSA

Dolgozatomban két kárpátaljai magyarlakta település – Halábor és Badaló – nyelvi tájképet mutatom be.

Halábor és Badaló szomszédos, határ menti települések, a Tisza jobb partján helyezkednek el. Halábor Beregszásztól közúton 16 km-re található, Badalón kívül Várival szomszédos, emellett egy földút köti össze Mezőgecsével. A 2001-es népszámlálási adatok szerint a

1. táblázat. A közterületi feliratok nyelvek szerinti megoszlása a vizsgált kutatópontokon 2011-ben

	Halábor	Badaló	Összesen	
Magyar	20	26	46	27,20%
Ukrán	18	21	39	23,10%
Orosz	7	9	16	9,50%
Ukrán–magyar	29	35	64	37,90%
Orosz–magyar	3	1	4	2,30%
Összesen	77	92	169	100%

faluk lakossága 752 fő volt, ebből 98,14%-uk¹ magyar anyanyelvűnek vallotta magát.

Badaló a járási központtól 12 km-re helyezkedik el, Haláboron kívül Tiszacsomával szomszédos. A 2001-es népszámlálási adatok szerint Badaló lakossága 1714 fő volt, ebből 98,19% vallotta magát magyar anyanyelvűnek. Mivel a népszámlálási adatokban nem szerepel a településen élő roma kisebbség létszáma, emiatt valószínűsíthető az, hogy az összeírás során a romák is magyar nemzetiségűnek és anyanyelvűnek vallották magukat (Molnár–Molnár 2005: 82). A becslések szerint Badaló lakosságának 18,7%-a volt roma származású a népszámlálás ideje alatt (Braun–Csernicskó–Molnár 2010: 44).

Mindkét településen működik egy magyar tannyelvű általános iskola és óvoda. A községek lakosságának túlnyomó többsége református vallású.

Az anyaggyűjtést 2011 novemberében és 2013 októberében végeztem. A kutatás során mind a két településen található különböző kiírásokat, feliratokat, névtáblákat (azaz minden olyan dolgot, ami az utcákon járva olvasható volt a vizsgálat napján) lefényképeztem. Az anyaggyűjtés második időpontjában csak

azokról a feliratokról készítettem fotót, amelyek még két évvel korábban nem voltak jelen a nyelvi tájképben. Ezek főleg reklámplakátok, helyi érdekű hirdetések voltak. A településeken készült fényképek feliratainak nyelvi megoszlása az 1. számú táblázatban látható.

A 2011-es adatfelvételhez képest 2013-ra gyakorlatilag nem történt jelentős változás a közterületi feliratok nyelvi megoszlása terén. A változás elsősorban a reklámokat, hirdetményeket érintette, de csupán a feliratok szövege módosult, a nyelvi eloszlás nem.

3. HALÁBOR ÉS BADALÓ NYELVI TÁJKÉPE

A települések utcáit járva egynyelvű és többnyelvű feliratokkal egyaránt találkozhatunk. Mindkét községben a magyar és ukrán nyelvű névtáblák, kiírások mellett megtalálhatóak még a Szovjetunióból fennmaradt orosz nyelvű táblák is.²

Egy-egy településre érkezve elsőként általában a helységnevtáblával találkozunk. Már fentebb is említettük, hogy a kisebbség számára miért van jelentősége annak, hogy az államnyelv mellett magyar nyelven is megjelenjen a községük megnevezése. Mind a két vizsgált falu határában található kétnyelvű helységnevtábla. Badalóban a hivatalos szervek által kihelyezett kétnyelvű névtábla mellett a

¹ A 2001-es népszámlálásnak a lakosság anyanyelvi összetételére vonatkozó adatai elérhetők Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálatának internetes honlapján: <http://www.ukrcensus.gov.ua/ukr/notice/news.php?type=2&id1=21>. (2014.02.22.)

² 1945 és 1991 között Kárpátalja a Szovjetunióhoz tartozott. Ebben az időszakban az államigazgatásban, a hivatalokban az orosz volt az elsődleges nyelv.

Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség által állíttatott név- és üdvözlőtábla is kétnyelvű. Mindkét helységnévtáblán az ukrán szöveg van a magyar szöveg fölött. Tiszacsoma felől Badalóba érkezve egy üdvözlőtábla köszönti a településre érkezőket, melyen a község magyar és ukrán megnevezése egyaránt fel van tüntetve, ugyanakkor az „Isten hozta Badalóban” köszöntés csak magyar nyelven olvasható. Haláboron csak egy típusú névtábla

váltás előtti elnevezéssel, a régi orosz nyelvű táblákon olvasható. Az egyik utca neve azonban megváltozott (Lenin út helyett Petőfi út lett). A régi tábla eltűnt, azonban az új elnevezést nem helyezték ki. Badalóban szintén még a Szovjetunióból maradt régi orosz nyelvű táblák láthatóak egy-egy ház homlokzatán, de van olyan utca, amit már nem is úgy hívnak: a korábban Halábori utat (oroszul Грабаровского) ma már Esze Tamás útnak

1. ábra. Helységnév- és üdvözlőtábla Haláboron és Badalóban

van kihelyezve, melyben látszólag az államnyelvi megnevezés van preferált helyzetben, hisz a magyar felirattal fölött van, viszont míg az ukrán megnevezés egy egyszerű fémlapon, addig a magyar megnevezés a község faragott címerében van feltüntetve.

A kétnyelvű helységnévtáblákkal ellentétben kétnyelvű utcanévtábla már egyik községben sem található. Haláboron azoknak az utcáknak a neve, melyeké megegyezik a rendszer-

nevezik. A badalói polgármester egy 2011 novemberében készült interjúban azt mondta, hogy már folyamatban van a kétnyelvű utcanévtáblák beszerzése, és a 2012-es évben már ezek lesznek kihelyezve. Már 2014-et írunk, de a kétnyelvű utcanévtáblák még mindig nem jelentek meg.

Mindkét település községi tanácsa épületének homlokzatán – a kétnyelvű névtáblák mellett – az ukrán és magyar zászló is ott lobog. A

2. ábra. Orosz nyelvű utcanévtábla

Halábori Községi Tanács épületében található a falu könyvtára, amit orosz és magyar nyelvű felirat hirdet. A halábori községháza bejárata

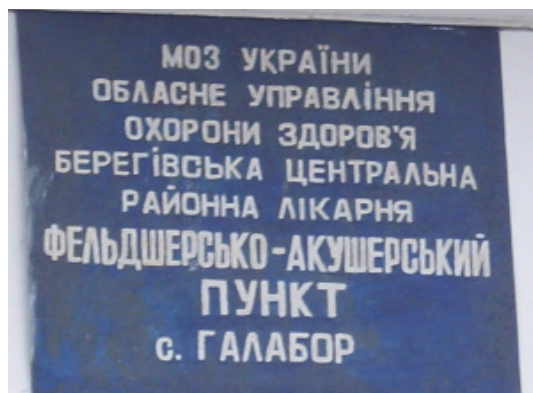
például a határ menti őrhely irányát mutató tábla, valamint a falu határában olvasható határ menti övezetet jelző kiírás.

3. ábra. Kétnyelvű felirat, valamint az ukrán és a magyar zászló a Halábori Községi Tanács épületén

mellett található munkarend ukrán és magyar nyelven egyaránt olvasható, az időpontok azonban csak a hivatalos kijevi idő szerint vannak feltüntetve.

Mindkét településen magyar tannyelvű általános iskola működik, ezt azonban nem tükrözik az

5. ábra. A halábori felcserközpont egy nyelvű névtáblája

iskolák névtáblái: mindkét iskola homlokzatán csak ukrán nyelvű tábla látható. Ugyanakkor a gyerekeknek, dolgozóknak, látogatóknak szóló hirdetéseket, felszólításokat csak magyar nyelven függesztik ki. Például a badalói iskola ajtaján a „Kérjük az ajtót bezárni!!!” felszólítás csak magyar nyelven volt olvasható 2011 novemberében.

4. ábra. Ukrán nyelvű útjelző tábla Badalóban

Badalóban a határőrséggel kapcsolatos kiírások csak ukrán nyelven jelennek meg, mint

A halábori felcserközpont névtáblája csak ukrán nyelvű, ezzel szemben a badalói családorvosi rendelő, valamint az állatorvosi magánrendelő épületeinek homlokzatán ukrán–magyar kétnyelvű felirat látható. A halábori felcserközpontban a munkarend is csak ukrán nyelven van kifüggesztve.

A halábori buszmegállón a település neve ukrán és magyar nyelven is olvasható, a badalóin csak magyar nyelvű felirat jelzi a település

nevét. Régebben a magyar megnevezés fölött a település szláv megnevezése is szerepelt, mára azonban a cirill betűs felirat eltűnt.

Az utcanévtáblákon kívül a településeken máshol is megjelennek az orosz nyelvű név-

6. ábra. Orosz és magyar nyelvű névtábla a halábori kultúrház ablakában

táblák, kiírások. Például a halábori kultúrház névtáblája még mindig orosz és magyar nyelvű, egy badalói épületen továbbra is látható a szovjet hadsereg emlékére felállított orosz és magyar nyelvű emléktábla. Badalóban egy régi útmutató táblán csak orosz nyelven olvasható a stadion kifejezés (стадион³). A magasfeszültségre figyelmeztető táblák mindkét településen csak orosz nyelvűek.

A településeken található boltokban a reklámplakátok túlnyomórészt ukrán nyelvűek. A Zárva/Nyitva táblák általában ukrán és magyar nyelven egyaránt megjelennek. Az egyik ételmisszerboltban például az ukrán

7. ábra. Sajátos megoldás a két nyelvű Zárva/Nyitva táblára

nyelvű Zárva/Nyitva színes tábla alatt egyszerű A4-es lapra nyomtatott magyar nyelvű felirat is olvasható, de csak ukrán nyelvű Zárva/Nyitva tábla is előfordul. Egy halábori ételmisszerület homlokzatán csak a magyar megnevezés olvasható (Mini ABC), egy badalói ételmisszerület homlokzatán pedig már

8. ábra. Magyar nyelvű felirat a badalói református roma közösség sátrán

két nyelvű felirattal találkozunk, az említett ételmisszerület munkarendje pedig csak magyar nyelvű, az időpontok közép-európai idő szerint olvashatók.

A községekben folyó hitélet magyar nyelven zajlik. A református egyház által kihelyezett hirdetések, plakátok általában csak magyar nyelvűek, mint például az örömhírklubot, evangelizációs hetet, családi napot hirdető plakátok. A badalói református roma

³Ukránul *стадион*.

közösség sátrán is csak magyar nyelvű felirattal találkozunk.

Mindkét településre érvényes az a megállapítás, hogy azok a lakossági tájékoztatók, különböző hirdetések és felhívások, amelyeket a helyi önkormányzat, vagy éppen egy helybeli lakos tett ki, és többnyire csak a falu lakosságának szólnak, általában csak magyar nyelvűek. Ilyen például a falugyűlésről szóló hirdetés, a falunapot hirdető plakát, a badalói pékség hirdete, vagy ha egy lakos valamit el szeretne adni. Azok a különböző szolgáltatásokat, reklámokat hirdető plakátok, felhívások, amelyek nem a településhez köthetőek (például más falvakban ugyanúgy jelen vannak), többnyire ukrán–magyar nyelvűek. Erre példa lehet a Bereg Fesztet hirdető plakát vagy a Beregszászi Rádiógyár felhívása.

Badalóban található egy mezőgazdasági vállalat. A vállalat megnevezése csak magyar nyelven van feltüntetve, a magánterületet jelző tábla azonban már csak ukrán nyelvű.

Mindkét településen vannak emlékművek, emléktáblák. A már korábban említett orosz–magyar nyelvű emléktáblán kívüli feliratok csak magyar nyelvűek. A badalói református templom falán található Petőfi-emléktáblát még 1938 augusztusában leplezték le. A többi magyar nyelvű emléktáblát, emlékművet az 1990-es évek óta állították fel.

4. ÖSSZEFOGLALÁS

A vizuális tér nyelvhasználatának elemzése alapján levonhatjuk azt a következtetést, hogy a vizsgált kutatópontokon van értéke, presztízse a magyar nyelvnek, ugyanakkor a magyar anyanyelvűek számszerű jelenléte mégsem tükröződik a nyelvi tájképben. A 2001-es népszámlálás során mindkét település lakosságának 98%-a magyar anyanyelvűnek vallotta magát, ezzel szemben a köztéri felira-

tok 32-33%-ában nem jelenik meg a magyar nyelv.

A két település nyelvi tájképében több hasonlóság felfedezhető. A feliratok többsége főleg a kommunikatív funkciót szolgálja.

Az államnyelvi feliratok elsősorban az állami, önkormányzati szférához tartozó szövegekben jelennek meg. Az ukrán–magyar nyelvű táblák jelenléte a hirdetményekre, közérdekű közleményekre jellemző.

A Szovjetunió már 22 éve nem létezik, de a községek utcanévtáblái még mindig csak orosz nyelvűek. A kétnyelvű feliratoknál többnyire az államnyelv van preferált helyzetben, de például Halábor helységnevtáblájánál, Badaló üdvözlőtáblájánál szimbolikusan érzékeltetve van a magyar nyelv elsőbbsége. Az egynyelvű magyar nyelvi tájkép mindkét településen főképp a helyi református egyházhoz, a helyi érdekeltégű kiírásokhoz köthető.

A hasonlóságok mellett persze vannak eltérések is a két település nyelvi tájképében, hisz jelen vannak olyan feliratok is az egyik községben, amelyek a másikban nem találhatóak meg (például Haláboron nincsenek utalások az államhátár közelségére, nincs állatorvosi rendelő stb.).

Az elemzés arra is rámutat, hogy a két vizsgált település nyelvi tájképe, a nyilvános térben megjelenő feliratok nyelve nem felel meg az Ukrainában hatályos nyelvi jogi szabályozásnak. Mivel az adatfelvétel két részletben folyt (2011-ben, illetve 2013-ban), az elemzés arra is lehetőséget teremt, hogy megvizsgáljuk, változott-e a két kutatópont nyelvi tájképe a 2012. július 3-án elfogadott új nyelvtörvény hatályba lépését (2012. augusztus 10.) követően. Amint a bemutatott adatokból kiderül, sem Badaló, sem Halábor nyelvi tájképe nem változott érdemben az új jogszabály életbe lépését követően, annak ellenére sem, hogy erre a törvény lehetőséget kínált volna.

IRODALOMJEGYZÉK

- BARTHA CSILLA – PETTERI LAIHONEN – SZABÓ TAMÁS PÉTER: Nyelvi tájkép kisebbségben és többségben: egy új kutatás területeiről. *ProMinoritate*, 2013. <http://www.prominoritate.hu/folyoiratok/2013/ProMino-1303-02-bartha-laihonen-szabo.pdf> (2014.02.12.)
- BEREGSZÁSZI ANIKÓ: „Csata” a szimbolikus térért, avagy a látható/láthatatlan anyanyelv. In: Beregszászi Anikó és Papp Richárd (szerk.): *Kárpátalja. Társadalomtudományi tanulmányok*, Budapest–Beregszász, 2005, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet – II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 158–163. p.
- BRAUN LÁSZLÓ – CSERNICKÓ ISTVÁN – MOLNÁR JÓZSEF: *A magyar anyanyelvű (cigányok) romák Kárpátalján*, Ungvár, 2010, PoliPrint.
- CSERNICKÓ ISTVÁN: Élünk jogainkkal! In: Csernicskó István (szerk.): *Nyelvek, emberek, helyzetek. A magyar ukrán és orosz nyelv használata a kárpátaljai közösségben*, Ungvár, 2010, PoliPrint, 110–113. p.
- LAIHONEN, PETTERI: Nyelvi tájkép egy csallóközi és egy mátyusföldi faluban. In: *Fórum Társadalomtudományi Szemle*, 2012. 14/3: 27–49.
- LAIHONEN, PETTERI: *Csíkszentdomokosi nyelvi tájkép*. 2013. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/42242/laihonen.pdf?sequence=1> (2014.02.12.).
- LANDRY, RODRIGUE – RICHARD BOURHIS: Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality. *Journal of Language and Social Psychology*, 1997. no. 16. 23–49. p.
- MOLNÁR JÓZSEF – MOLNÁR D. ISTVÁN: *Kárpátalja népessége és magyarsága a népszámlálási és népmozgalmi adatok tükrében*. Beregszász, 2005, KMPSZ Tankönyv- és Taneszköztanácsa.

Наукове видання

L I M E S

Науковий вісник Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II

2014

Том I

Угорською, українською та англійською мовами

Видання перше

Друкується в авторській редакції з оригінал-макетів авторів

Видавництво Валерія Падяка

вул. Гагаріна 14/3, Ужгород, 88006,

тел. (0312)-693132, моб. 0503726210

e-mail: padiak.valeri@gmail.com

www.padyak.com

Директор Л. ПАДЯК

Свідоцтво Держкомінформу України ДК № 963 від 20.06.2002 р.

Коректура: **Г. Варцаба**

Верстка: **В. Товтін**

Обкладинка: k&p

Замовлення № 323. Підписано до друку 26.11.2014 р. Формат 60x84/8.
Папір офсет. Гарнітура: Times. Умовн друк. арк. 13,25. Тираж 250 прим.

Друкарня ТОВ «Папірус-Ф»
Ужгород, вул. Собранецька, 146/39